

СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Коблянська І.І., к.е.н., доцент кафедри економіки
Сумський національний аграрний університет

Коблянська І.І. Соціальні інновації як засіб сприяння розвитку «зеленої» економіки в Україні // Технології XXI века: Сборник тезисов по материалам 22й Международной научной конференции (12-17 сентября 2016 г.). Ч.2. – Сумы: СНАУ, 2016. – С. 124-126.

Перехід до «зеленої» економіки визначено стратегічним пріоритетом розвитку України. Базові дефініції, принципи, організаційно-економічні механізми становлення «зеленої» економіки як засобу досягнення цілей сталого розвитку суспільства висвітлені у відповідних програмних документах та настановах ООН та Європейського Союзу. Разом з тим, слід вказати на недостатню розробленість науково-методичних засад обґрунтування управлінських рішень і дій з реалізації моделі «зеленої» економіки в Україні.

«Зелена» економіка – це економіка, яка спрямована на покращення добробуту населення та забезпечення соціальної рівності з одночасним відчутним зменшенням екологічних ризиків та збідніння навколишнього природного середовища. «Зелена» економіка побудована на врахуванні найважливіших взаємозв'язків між економікою, суспільством та навколишнім природним середовищем, а трансформовані на цій основі виробничі процеси та споживчі мотиви забезпечують скорочення обсягів відходів і забруднень, сприяють ефективному використанню ресурсів, матеріалів та енергії, що, зрештою, призводить до відновлення та диверсифікації економік, створює широкі можливості для забезпечення зайнятості, сталої торгівлі, енергозбереження, рівномірного розподілу доходів. Сучасні погляди щодо методології та організаційно-економічних засад реалізації моделі «зеленої» економіки виходять з пріоритетності «еко-інновацій», видові прояви яких охоплюють широкий спектр екологічно чистих та безпечних товарів, чистих технологій виробництва, нових видів та форм організації бізнесу, а також соціальних взаємодій [1]. При цьому центральною проблемою впровадження інновацій, і, зокрема, екологічних, є мотивування інноваційної діяльності.

Аналізуючи дані щодо інноваційної активності бізнесу в Україні, слід визнати, що на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки рівень реалізації інноваційних процесів є низьким – лише 16,1 % від загальної кількості підприємств були інноваційно-активними у 2014 р., з них лише 11,7 % підприємств впроваджували маловідходні, безвідходні та ресурсозберігаючі технологічні процеси. Аутсайдерами інноваційних процесів є підприємства добувної промисловості (7,7 %), сфери водопостачання, водовідведення та поводження з відходами (7,9 %), а у сфері виробництва та постачання енергетичних ресурсів показник інноваційної активності характеризується меншим, порівняно з середнім в економіці, значенням – 14,1 % [5]. Отже, основи зеленої економіки – галузі енергетичної сфери, добувної промисловості, а також сфери «соціально-екологічної» спрямованості (поводження з відходами, водопостачання) характеризуються найменшим рівнем інноваційної активності. Це свідчить про недостатньо сформоване мотиваційне середовище для реалізації екологічних інновацій у цих та інших галузях, а також створює ризики подальшого поглиблення наявних екологічних проблем локального та національного рівнів.

Однією з необхідних умов розвитку «зеленої» економіки є системність реалізації еко-інновацій – вони повинні становити систему пов'язаних змін у всіх сферах вздовж ланцюжка формування споживчої вартості, а також змін у зовнішньому щодо цієї системи середовищі, замість локальних, точкових інновацій на рівні окремих бізнес-одиниць. У цьому контексті важливим є врахування та задіяння соціальної складової в системі чинників, що визначають мотиваційне середовище інноваційної активності. Тож чи можуть соціальні взаємодії сприяти становленню екологоорієнтованих видів діяльності та сформувати основу для розвитку «зелених» підприємницьких ініціатив?

Соціальні інновації [2; 3] в українському суспільстві набувають все більших обертів, реалізуючись, передусім, у сферах благодійності, захисту тварин, турботи про безпритульних, культури та мистецтва. При цьому в екологічній сфері активність таких груп дій є низькою [4].

Розглядаючи соціальні інновації як засіб сприяння розвитку «зеленої» економіки в Україні в контексті базових сфер її реалізації (енергозбереження, захист та збереження водних ресурсів та ландшафтів, зниження викидів вуглецю, поводження з відходами), можемо окреслити ряд пріоритетних для впровадження низових інновацій сфер суспільно-громадського життя та галузей:

- житлово-комунальне господарство (теплоенергетика, перехід на альтернативні види палива та енергії);
- поводження з відходами, зокрема, з небезпечними компонентами побутових відходів [6];
- озеленення та благоустрій територій;
- поширення екологічно чистих способів та засобів транспортування та ін.

Реалізація «зелених» ініціатив у цих сферах, на наш погляд, цілком здатна запустити ланцюгову реакцію та сприяти екологізації виробничих процесів в інших галузях. При цьому серед факторів, які визначають потенціал соціальних інновацій у вирішенні екологічних задач, можна виділити активну залученість молоді до соціальних мереж Internet-простору і налаштованість українського суспільства на зміни та розвиток

(волонтерський рух, громадські акції, благодійність) та ін. Серед стримувальних чинників виділимо, передусім, брак достатніх знань (обізнаності з екологічними проблем і засобів їх розв'язання) та низьку екологічну культуру населення; недостатню згуртованість громадян у вирішенні спільних проблем; бюрократичні перепони (низька ефективність механізмів громадського контролю за діяльністю підприємств, установ та організацій); відсутність належної правової та консультативної підтримки щодо діяльності соціальних груп.

З точки зору сприяння розвитку соціальних інновацій в екологічних сферах, необхідним є забезпечення становлення соціальних груп дій як рівноправних учасників процесу прийняття та реалізації рішень, важливих з точки зору соціо-еколого-економічної ефективності функціонування району, населеного пункту, регіону тощо. Це вплине на розуміння того, що люди дійсно можуть ініціювати зміни, сприяти їх реалізації та реально її контролювати. Розглядаючи необхідність входження соціальних груп дій у певне правове поле, слід також вказати на те, що у даному випадку існує ризик втрати «новаторства», простоти, автономності, автентичності соціальних взаємодій [3] та створення звичайних громадських організацій, які за адмініструванням втрачають сенс свого існування та перетворюються на формальні бюрократичні структури, потреба в яких виникає у міру погодження ними тих чи інших владних рішень, які не завжди відповідають інтересам громади. Таким чином, за необхідності інституційного врегулювання діяльності соціальних груп задля ефективного вирішення екологічних завдань, слід також акцентувати увагу на пріоритетності екологічного виховання та освіти, сприяння громадянській активності через інформаційні (мережні) проекти, організаційну, правову та консультативну підтримку з боку владних структур щодо залучення фінансових ресурсів для реалізації соціально-екологічних проектів.

Отже, можна погодитись із тим, що соціальні інновації повинні стати пріоритетом державної політики [2], особливо, в контексті реалізації адміністративно-територіальної реформи і децентралізації влади, а також забезпечення становлення моделі «зеленої» економіки в Україні. При цьому слід відзначити необхідність інноваційної зміни організаційних форм реалізації інституційного впливу на ці процеси через впровадження партнерської моделі організації взаємодії влади з бізнесом та громадою в суспільно та екологічно значущих сферах функціонування та розвитку території.

Література

- 1.Коблянська І.І. Інновації як основа стратегії регіонального розвитку в умовах переходу до «зеленої» економіки / І.І. Коблянська // Механізм регулювання економіки. – 2015.–№4.– С. 17-28
- 2.Мейжис І.А. Соціальні інновації в українській сучасності / І.А. Мейжис // Наукові праці. Соціологія. – 2012. – Вип. 172. Т.184. – С. 61–67
- 3.Набатова О.О. Соціальні інновації: поняття, види, суб'єкти / О.О. Набатова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. –№ 6. – С. 58-66.
- 4.Наша діяльність [Електронний ресурс] // Громадська організація «Гараж Генг». – Режим доступу: <http://www.gggg.org.ua/activity/>
- 5.Статистичний щорічник України за 2014 р. / за ред. І. М. Жук. – К.: Державна служба статистики, 2015. – 586 с.
- 6.Koblianska I. Management of spent chemical current sources in Ukraine: problems and ways of their solution / I. Koblianska, T. Shevchenko, O. Vishnitska // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – 11 (173). – с. 258-266.